

F.5

**Oorlogsherinneringen van de
fam. Vergoossen – Houben
van het Hingen
1940-1945**

‘Graatje de mup en Bet’

De anekdotes worden verteld door:

Nes, Truus, Lène en Hilda

en Piet schreef ze op

**Hingen/Echt:
december 2010**

Voorwoord

De volgorde van de onderstaande verhalen is willekeurig gekozen, omdat niet iedereen zich het juiste tijdstip van de voorvallen kon herinneren.

Wij, als kinderen van Graatje, hopen toch een zinvolle bijdrage te leveren aan dit waardevolle naslagwerk, door onze belevenissen hierin weer te geven.

De verhalen

Het verhaal van Piet Tokki, een joods jongetje dat op een dag bij ons als 'onderduikertje' arriveerde, is al gedeeltelijk door Nes verteld in de 'Samenvatting oorlogsanekdotes van Patricius Cramer'. Hij heette met zijn echte naam Piet Smit, maar die naam werd om veiligheidsredenen meteen omgedoopt tot Piet Tokki.

Vooraf was Pastoor Cramer komen informeren of dit Rotterdams kereltje er nog bij kon, waarop pap toen zei: 'Wo der 9 kenne eate, kan der auch eine 10-dje bie', waarmee niets meer de komst van Piet Tokki in de weg stond. Hij was van dezelfde leeftijd als onze Sjean (8 jaar), die dus samen speelde maar ook de nodige ruzies uitvochten.

Op een zondag ging hij mee naar de kerk, die hij als joods jongetje nog nooit van binnen had gezien.

Na afloop vertelde hij tegen mam dat hij het maar vreemd vond dat ze daar met een schaal met geld langskwamen waar hij zich ook maar een geldstuk uit had gepakt en dat brood dat ze uitdeelden vond hij maar erg dun en flauw. Hij is daarna nooit meer mee mogen gaan naar de kerk.

Al eerder waren nog twee meisjes in ons gezin ondergebracht: Tonnie van de Heuvel en een zekere Nellie waar niemand zich de achternaam van kan herinneren.

Deze meisjes waren in de leeftijd van Lène (12 jaar) en kwamen uit Den Haag, om bij ons aan te sterken. Lène heeft een aantal jaren geleden nog nagezocht of Tonnie van de Heuvel nog ergens te traceren was. Ze bleek op 31 mei 1958 te zijn geëmigreerd naar Toronto Canada.

Achterste rij: Jan, Nes, Trui, Nellie, Lène, Tonnie; voorste rij: Pitje, Sjean en Hilda

Om enig idee te hebben hoeveel mensen bij ons thuis, Op de Dijk 1 (toen nog Weg van Hingen naar Pepinusbrug), geëvacueerd waren volgt hier een opsomming van enkele gezinnen:

- Ome Nölke Geurts en tant Truke (van de Wijnstraat)
- Fam. Niemeyer (hij speelde in de bakkerij op het veilig gestelde harmonium van de kerk)
- Fam. Vinken (van Stevensweert)
- Fam. Nic Utens (van de Bovenstestraat)
- Fam. Jules van de Ven (meelbedrijf)
- Fam, Ehrens (ome Louis, tant Stien, moeke, Jan en Wil)
- Fam. Hoofwijk (bakker in Susteren)

Bij alarm zaten deze huishoudens allemaal in de kelder, terwijl daar ook nog de gezinnen van Bair en Bet Wijers, fam. Hover (ome Wullem en tant Netje vanne Köster), fam. Van Buggenum (ome Naat en tant Nes van het kruuts, Sjang en Maan) bij kwamen.

In de bevrijdingsnacht nog uitgebreid met de fam. Beunen (tant Lieënke van Perjan enne kènjer) en de fam. Omloo (van de Peyerstraat), gevlucht vanuit transformatorhuisje op de St. Joosterweg.

Wassen was er niet bij, maar eten en drinken hadden we gelukkig wel.

In de bakkerij werkten naast pap, Jan, Pierre Tonnaer, Tjeu Stams en Jan Pereboom (Schilberg).

Tijdens de razia's moesten die zich snel uit de voeten maken of zich verstoppen. Zo zat Jan samen met Jan Ehrens (Jan van tant Stien) uren lang in een ruimte voor houtopslag naast de bakkerij oven.

Het was hun letterlijk warm geworden en niet alleen onder de voeten.

Ook pap is in deze ruimte een keer moeten onderduiken, terwijl mam tegen de bevelhebbende Duitser beweerde weduwe te zijn en was achtergebleven met 7 kinderen. De begripvolle Duitser joeg zijn soldaten naar buiten met de woorden: 'eine Witwe mit 7 Kindern, allen rauss hier'.

Tijdens de Duitse bezetting was een van onze zolderkamers als uitkijkpost ingericht. Een van de soldaten was nog zo jong dat hij tussen het uitkijken door met Sjean zijn treintje zat te spelen. Een andere zolderkamer was als kantoor (Schreibstube) ingericht. In die kamer waren o.a. stempelkaarten en de stempels aanwezig voor speciale diensten.

Nes en Trui vertellen dat zij regelmatig het kantoortje moesten poetsen en daarbij werd de inventaris buiten op de gang gezet. Dat was het moment waarop pap langs kwam en tegen de meisjes zei: 'Grijp wat van die papieren en stempel die' en daarna die 'Ausweissen' stiekem meenam om ze uit te delen aan iemand die zo'n vrijstelling nodig had. Hij riskeerde daarbij zijn leven.

Pap ging op een dag met de fiets naar Echt, waarbij hij door Duitsers werd aangehouden en die vorderden zijn fiets. Pap haalde de 'Ausweiss' te voorschijn met de woorden: 'Kanst du lesen'.

'Gehen Sie weiter' was het antwoord.

Bij Trieneke Theunissen was de zogenaamde Orts-Commandant ingekwartierd. Pap kreeg de opdracht om op zijn verjaardag voor hem een taart te bakken.

Toen pap de taart bezorgde, moest hij bij de Orts-Commandant zelf komen en hij vroeg aan pap: 'Her Bekkermeister nehmen Sie das erste Stück'. Pap zei dat hij dat niet wilde omdat hij

al op 19-jarige leeftijd aan een maagzweer was geopereerd en zodoende geen melkproducten kon verdragen.

Toen werd het link want onder bedreiging van een vuurwapen zou en moest pap van die taart eten.

Hij heeft dat uiteindelijk gedaan om bij thuiskomst meteen alles over te geven.

Om de bakkerijoven te kunnen stoken, haalde pap met paard en kar de kolen op het rangeerterrein in Susteren. Daarvoor was een witte band met een stempel erop noodzakelijk om onderweg niet te worden aangehouden. Ook deze witte banden werden van dat zolderkamertje gejat en gestempeld.

Pap heeft daar menigeen mee kunnen helpen.

Zo was de fam. Palmen van Susteren naast ons bij Sjang en tant Tilke van Bezel geëvacueerd. Vader Palmen is op een dag met zo'n witte band om naar zijn speelgoedzaak in Susteren gaan kijken. Hij had bij terugkomst voor iedereen een speeltje, een pop of een spel meegebracht. Nes zegt dat zij niks kreeg, maar misschien was zij al met 16 jaar te oud voor speelgoed.

Omdat de Duitsers alles in beslag namen, werd onze auto ergens op de Brachterzijde onder een mijt stro verstoppt, wel zonder wielen, want die had pap aan dokter Sonne gegeven, omdat de dokter wel zijn auto mocht houden.

Onze bakfiets was bij ons tegenover bij Roemen in een stal verstoppt.

Toen de Duitsers zich begonnen terug te trekken, werden hun Pantzerfaus wapens her en der aangetroffen. In de wei van Broen, tussen ons huis en dat van Sjang van Bezel, vonden Lei van Bezel (zoon van Bair en tant Triene), Sjra van de Ven (zoon van Ome Pit en tant Triene) en onze Sjear zo'n Pantzerfaus. Omdat ze niet wisten wat het was en ze de schroeven niet los kregen, ging Sjear in de bakkerij een bahco sleutel halen. Op het moment dat hij in de bakkerij was, hoorde hij een ontzettende knal. De Pantzerfaus was ontploft. Een drama had zich voltrokken. Lei was meteen dood, Sjra strompelde nog naar huis en bij de paar woorden die hij nog tegen tant Triene kon zeggen stortte hij dood neer. De granaatscherven troffen ook Jo, Zus en Trientje van Bezel, die daar in de buurt met het onderstel van een oude kinderwagen aan het spelen waren. Trientje heeft daar een blijvend oogletsel aan over gehouden. Pap stond, toen het gebeurde, bij ons thuis in de gang naast de wei. Van de enorme klap is hij voor de rest van zijn leven aan een oor doof gebleven.

Vader Graatje had een enorm geluk toen de Engelsen oprukten tot voorbij het huis van Broen en zij zich daarna weer terugtrokken. Pap stond buiten met Hilda aan de hand te kijken, toen de Duitsers weer het vuur openden en twee kogels fluitend 2 cm boven zijn hoofd insloegen. Hilda had een strik op het hoofd waar naderhand een kogelgat in werd aangetroffen.

Tijdens de inval van het Engelse leger vluchtten de Duitse soldaten bij ons via de poort aan de achterkant van ons huis, de wei in om zo weg te komen, 'Der Tommy kommt' was het enige wat ze nog konden uitbrengen. We hadden een eigen molen om graan te malen. Later bleek dat ze enkele panserfausten onder die molen hadden achtergelaten.

Veel huishoudens van het Hingen zijn naar het Zuiden moeten evacueren. Wij waren een van de weinige gezinnen die niet zijn geëvacueerd. Dit hadden we te danken aan Nölke

Houben, een broer van mam, die met zijn gebrekkig Engels, de Engelsen wist te overtuigen dat wij mochten blijven.

Onze bakkerij werd als ziekenboeg ingericht en menige soldaat is daar medisch verzorgd, evenals op het einde van de oorlog verschillende burgers die van hieruit naar het ziekenhuis vervoerd werden.

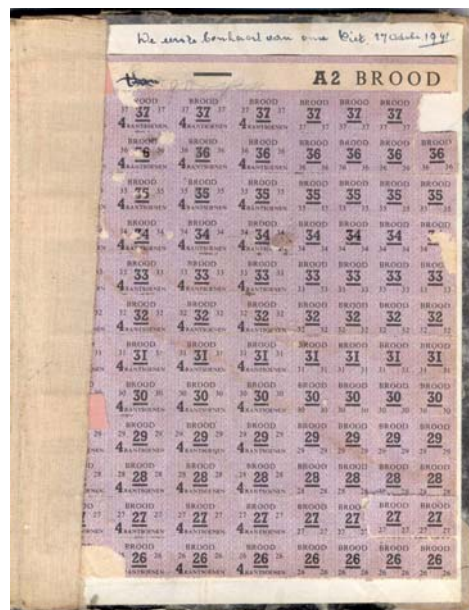
In de kamer achter de winkel was een controlepost ingericht. Van die soldaten kregen we chocolade, het waren van die half ronde repen, die wij nog nooit hadden gezien, laat staan geproefd.

Bij het afscheid van de Engelse soldaten, zei een van hen tegen mam: 'I come back', waarop mam zei: 'Hè brunk ôs kump en bek'.

Omdat wij een eigen molen hadden, ging pap met paard en kar op het rangeerterrein van Susteren graan halen, om zo ervoor te zorgen dat iedereen tegen inleveren van broodbonnen, brood kon krijgen. Ieder gezin kon bij het distributiekantoor bonkaarten ophalen. De hoeveelheid bonnen hing samen met de gezinsgrootte. Bij ons stonden dan rijen mensen om roggebrood (zwart brood) te komen halen, tegen inleveren van broodbonnen.

'De

eerste bonkaart van onze Piet 27 October 1941'

Slotwoord

Bij het teruggaan in de tijd om de bovenstaande verhalen op te schrijven, werd het ons allen duidelijk dat we geweldig veel geluk hebben gehad, dat wij op deze manier de oorlogsjaren hebben mogen beleven. Honger hebben wij niet gekend, barre tochten door weer en wind naar onzekere adressen hebben we niet hoeven te maken. In onze naaste familie zijn geen oorlogsslachtoffers te betreuren geweest. Kortom al met al hebben we enorm geboft.

Nes, Trui, Lène, Hil en Pit van Graatje

Dankwoord:

Wij zijn de kinderen Vergoossen zeer erkentelijk dat ze deze gegevens op papier gezet hebben en aan ons verstrekt. Uit de overlevering weten wij welke centrale rol deze familie ingenomen heeft in de oorlogstijd en zeker in de evacuatie tijd, want als de schoorsteen van de bakkerij niet was blijven roken hadden we op het Hingen: "smaal käätelkes gesjeete"

Hingen, december 2010

Né Rutten